

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

“ถ้าจะลองพิจารณาข้อแตกต่างระหว่างงานเขียนทางประวัติศาสตร์กับงานเขียนทางวรรณคดี เช่นนิยายก็อาจกล่าวได้กว้างๆว่า ประวัติศาสตร์เขียนเพื่อสื่อความรู้และความคิด ในขณะที่นิยายสื่อความคิดและอารมณ์ ประวัติศาสตร์เขียนขึ้นจากเรื่องจริงแต่นิยายเป็นเรื่องแต่ง อาจจะแต่งขึ้นจากเรื่องจริง หรืออาจจะแต่งจากอารมณ์ฝันของกวีก็ได้ ถึงกระนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าเรื่องในนิยายจะเป็นจริงเป็นจังไม่ได้ ยิ่งเป็นเรื่องแต่งมากเท่าใด ก็ยิ่งต้องพยายามทำให้คนอ่านเห็นจริงมากขึ้นเท่านั้น รสอารมณ์จึงจะเกิดแก่ผู้อ่าน”¹

จากข้อเขียนในบทความของ ดร.กฤษณา รักษ์มณี เราอาจจะสรุปได้ว่างานเขียนทางประวัติศาสตร์และงานประพันธ์เช่นนิยายมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจนในเรื่อง “ความจริง” ถึงแม้ว่างานเขียนทั้งสองประเภทอาจพยายามเสนอความจริงแก่ผู้อ่านแต่คงเกิดคำถามว่า “ความจริงแบบไหนที่สำคัญและน่าเชื่อถือมากกว่า”

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า ประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่พยายามทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ในอดีตกาลทุกด้านทั้งดีและร้าย ซึ่งการรื้อฟื้นอดีตของนักประวัติศาสตร์ต้องขึ้นอยู่กับหลักฐานและข้อเท็จจริงที่มีอยู่และหามาได้ ในขณะที่นวนิยายเป็นเพียงเรื่องสมมุติที่แต่งขึ้น ซึ่งอาจมาจากเรื่องจริงหรือจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ แม้จะมีนักวิจารณ์วรรณคดีเป็นจำนวนมากยอมรับว่าประสบการณ์จากโลกแห่งความจริงก็มีความสำคัญต่อการสร้างวรรณคดีประเภทนวนิยายเป็นอย่างมาก แต่ทว่าเมื่อพิจารณาถึงเนื้อหาของประวัติศาสตร์ จะพบว่าไม่ได้มีความแตกต่างจากงานประพันธ์เท่าไรนัก เพราะข้อเท็จจริงต่างๆที่นักประวัติศาสตร์นำมาประกอบและเรียบเรียงขึ้นมานั้นได้ผ่านกระบวนการคัดเลือก คัดทอนหรือรวบรวมก่อนนำมาเขียนเป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งนักประวัติศาสตร์ก็ต้องสร้างภาพเหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตเหล่านั้นด้วยการใช้จินตนาการเช่นเดียวกับนักประพันธ์ที่ใช้จินตนาการในการแต่งนวนิยายให้มีเหตุผลสมจริงสมจัง หากแต่เนื้อหาในประวัติศาสตร์นับว่าเป็นจริงมากกว่าในนวนิยาย เพราะเป็นเรื่องของหลักฐานและข้อเท็จ

¹ กฤษณา รักษ์มณี, “สอนประวัติศาสตร์แบบนวนิยาย,” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* 39

จริง ส่วนนวนิยายมักเต็มไปด้วยลีลา อารมณ์และจินตนาการของผู้ประพันธ์ แม้ว่าอาจมีที่มาจากเรื่องจริง

มีนักปรัชญาประวัติศาสตร์ท่านหนึ่งคือ อาร์ จี คอลลิงวูด (R.G. Collingwood) ได้กล่าวถึงส่วนที่คล้ายคลึงกันของนักประวัติศาสตร์และนักเขียนนวนิยายว่ามีการใช้จินตนาการในการสร้างภาพให้ปะติดปะต่อเป็นเรื่องราว ซึ่งมีทั้งการบรรยายเหตุการณ์ สถานการณ์ การแสดงสาเหตุ การวิเคราะห์ตัวละคร แต่ทว่าภาพของนักประวัติศาสตร์มีความแตกต่างจากนักเขียนนวนิยายเพราะจินตนาการของนักเขียนนวนิยายอาจจะปราศจากการใช้เหตุผล ส่วนนักประวัติศาสตร์ไม่เพียงแต่ต้องสร้างภาพให้ชัดเจน ยังต้องสร้างภาพของเหตุการณ์ต่างๆที่เป็นอยู่และเกิดขึ้นจริงโดยยึดหลักการ 3 ข้อด้วยกัน

ประการแรก ภาพของนักประวัติศาสตร์ต้องจำกัดขอบเขตและเวลา ซึ่งนักเขียนนวนิยายไม่ต้องปฏิบัติเช่นนี้ เพราะสามารถจินตนาการขึ้นโดยไม่มีสถานที่และเวลาก็ได้ เช่น การใช้ชื่อสมมุติแทนชื่อที่มีอยู่จริง

ประการที่สอง การเขียนประวัติศาสตร์ต้องมีความเหมาะสมกลมกลืนและสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี ไม่มีการขัดแย้งกันเอง

ประการที่สาม ภาพของนักประวัติศาสตร์ต้องมีความสัมพันธ์กับหลักฐาน เพราะในทางปฏิบัติความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์ต้องสามารถแสดงเหตุผลโดยการใช้หลักฐาน ส่วนข้อเท็จจริงที่ไม่สามารถแสดงเหตุผลได้ก็ไม่เป็นที่สนใจของนักประวัติศาสตร์²

กล่าวได้ว่านักประวัติศาสตร์ได้รับข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ เช่น เรื่องเล่า คำานาน บทบันทึก เป็นต้น จากนั้นจึงนำข้อมูลเหล่านั้นมาสร้างให้เป็นภาพของเรื่องราวต่างๆ ในขณะที่นักเขียนนวนิยายออกจะเสียเปรียบนักประวัติศาสตร์ในเรื่องที่ว่านักเขียนนวนิยายได้เพียงแต่รวบรวมความคิดเห็นจากนักวิชาการทางประวัติศาสตร์หลายคนที่อาจแตกต่างหรือขัดแย้งกันมาวิเคราะห์และเลือกแสดงเพียงด้านเดียวและความคิดเดียวเพื่อให้เหตุการณ์ในนวนิยายดูชัดเจนแน่นอน ดังนั้นสิ่งที่นำมาเป็นหลักฐานอ้างอิงในการเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ จึงจัดเป็นปัญหาสำคัญในการเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ เพราะถ้าหากมีความผิดพลาดเกิดขึ้นนวนิยายก็ย่อมจะผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริงและยังอาจจะลดคุณค่าสาระของนวนิยายลง การเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

² R.G. Collingwood, *The Idea of History* (USA: Oxford University, 1976), pp. 245-46.

จึงต้องมีความพิถีพิถันในรายละเอียดของเวลา สถานที่ และเหตุการณ์สำคัญ เพราะยังนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ย้อนกลับไปในอดีตไกลเท่าไร การสร้างภาพให้ได้ใกล้เคียงกับชีวิตประจำวันอย่าง ที่มนุษย์ในอดีตกาลกระทำกันยิ่งยากมากเท่านั้น เช่น กรณีของวอลเตอร์ สกอตต์ (Sir Walter Scott) นักประพันธ์นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียง ได้รับการวิจารณ์ว่างานเขียนของเขาที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สกัดแล่นในสมัยศตวรรษที่ 18 จะเขียนได้ดีกว่านวนิยายที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยกลาง ซึ่งไกลออกไปอีก คือในงานกลุ่มแรกสกอตต์แสดงให้เห็นถึงช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ที่เขารู้และเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ส่วนในงานกลุ่มหลังเขาให้ได้แต่เพียงภาพฝัน เมื่อสกอตต์เขียนนวนิยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในช่วงใกล้ตัว เขาย่อมสามารถบอกเล่าความจริงที่เป็นขึ้นเป็นอันมากกว่า³ กล่าวคือการเขียนถึงประวัติศาสตร์ในช่วงที่ใกล้ตัว จะสามารถบอกเล่าความจริงได้มากกว่าสิ่งที่อยู่ไกลตัว เพราะประวัติศาสตร์ที่ใกล้กับยุคปัจจุบันจะมีข้อมูลให้ค้นคว้าได้มากกว่าและสามารถนำมาเป็นหลักฐานและพื้นฐานการสร้างนวนิยายได้โดยไม่ลำบาก

ดังนั้น “นวนิยายอิงประวัติศาสตร์” ซึ่งเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตโดยประกอบไปด้วย โครงเรื่อง ซึ่งมักจะเกี่ยวกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่สำคัญและมีผลต่อกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก เช่น สงคราม การเมือง เศรษฐกิจ หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆที่มีผลกระทบคือโชคชะตาของตัวละคร ฉากหรือพื้นหลังทางประวัติศาสตร์ เช่นสถานที่ที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์ และ ตัวละครที่มาจากบุคคลจริงในประวัติศาสตร์และตัวละครสมมุติที่แต่งขึ้นมา องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้งานเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงรูปแบบทางวรรณศิลป์เท่านั้น แต่ยังเป็นสิ่งที่เตือนความทรงจำเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตของมนุษย์ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม สิ่งแรกที่ดึงดูดใจผู้อ่านนวนิยายอิงประวัติศาสตร์คงไม่ใช่ความถูกต้องทางประวัติศาสตร์ แต่เป็นการนำเสนอเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่น่าสนใจน่าตื่นเต้น แปลกและแตกต่างไปจากเดิม จึงเป็นการยากที่จะคาดหวังว่านวนิยายจะเสนอความถูกต้องหรือความจริงเป็นอันดับแรก เพราะอย่างไรนวนิยายก็คือนิยายซึ่งเป็นเรื่องจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ ถึงแม้ว่ามีนักเขียนนวนิยายบางคนเอาใจใส่ในเรื่องความถูกต้องทางประวัติศาสตร์ซึ่งต้องทำงานอย่างหนัก เพื่อให้ได้ความจริงและรายละเอียดที่เป็นรูปธรรมจากสิ่งที่ได้ค้นคว้าและวิจัยมา

³ กราแฮม ฮอฟ, ว่าด้วยหลักวรรณคดีวิจารณ์ แปลโดย นฤมล กาญจนทัต และอุบลวรรณ โชติวิสิทธิ์ (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2532), หน้า 119.

ในกรณีการศึกษานวนิยายอิงประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นเรื่อง *ไซกุน* และ *กะอิจิน* ก็เช่นกัน เจมส์ คลาวเวลล์ ซึ่งเป็นผู้ประพันธ์นวนิยายทั้งสองเรื่องได้กล่าวว่างานเขียนของเขาเป็นนวนิยายไม่ใช่ประวัติศาสตร์ จึงไม่จำเป็นว่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในนวนิยายต้องเกี่ยวข้องกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ แต่ขณะเดียวกันเขาก็บอกว่าเขากำลังเล่นอยู่กับประวัติศาสตร์

“It is not history but fiction. Many of the happenings did occur according to historians and to books of history which, of themselves, do not necessarily always relate what truly happened. Nor is it about any real person who lived or is supposed to have lived, nor about any real company. (...) Apart from these I have played with history -the where and how and who and why and when of it--to suit my own reality and, perhaps, to tell the real history of what came to pass.”⁴

อย่างไรก็ตามการเขียนนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของคลาวเวลล์มาจากการศึกษาหนังสือประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นจำนวนมากมาย หากแต่มีการคัดแปลงข้อมูลบางประการหรือบางฉากของประวัติศาสตร์ให้ต่างไปจากของเดิม มีการใช้ชื่อสมมุติแทนชื่อจริงตามประวัติศาสตร์และสอดแทรกรายละเอียดเล็กๆน้อยๆที่เขาคิดว่าน่าสนใจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางประวัติศาสตร์ก็เป็นไปตามการตีความตามความคิดเห็นของเขา และการใช้จินตนาการตามสิทธิของนักเขียนนวนิยายในการสร้างเรื่องราวขึ้นมา คลาวเวลล์เองมองว่านักประวัติศาสตร์รายงานเหตุการณ์ต่างๆตามที่ตัวเองคิดว่าถูกต้อง จึงอาจมีการลำเอียงและไม่มีใครรู้ว่าเกิดอะไรขึ้นในเวลานั้นอย่างถ่องแท้ เมื่อเป็นเช่นนี้การประเมินคุณค่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์จึงเกิดปัญหาว่านวนิยายควรให้ความสำคัญกับความถูกต้องหรือความจริง หรือว่ามุ่งเน้นความบันเทิงมากกว่ากัน และความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์และวรรณคดีเช่นนวนิยายเป็นไปในลักษณะใด

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับประวัติศาสตร์
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ทั้งทางการเมือง สังคม แนวความคิด และปรัชญาการดำรงชีวิตแบบญี่ปุ่นในวรรณคดีกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์

⁴ James Clavell, *Gai-Jin* (London: Hodder and Stoughton, 1994), p. 8.

แนวเหตุผล สมมติฐาน

ก่อนเริ่มเขียนนวนิยายเกี่ยวกับประเทศญี่ปุ่น เจมส์ คลาเวลล์ได้มีความสนใจในประเทศญี่ปุ่น และวัฒนธรรมญี่ปุ่นอยู่บ้างแล้ว เนื่องจากเคยเป็นเชลยศึกของญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สองระหว่าง ค.ศ.1941-1946 เมื่อได้เห็นประโยคหนึ่งในหนังสือเรียนวิชาประวัติศาสตร์ของบุตรสาวที่ว่า "ปี ค.ศ 1600 มีชาวอังกฤษไปญี่ปุ่นแล้วได้เป็นขามูไร"⁵ ทำให้เขาหันมาศึกษาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นอย่างจริงจัง และเดินทางไปญี่ปุ่นหลายครั้งเพื่อเก็บข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาใช้ในการประพันธ์นวนิยาย

ขอบเขตการวิจัย

เจมส์ คลาเวลล์ เขียนนวนิยายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสองเรื่องด้วยกันคือ *โชกุน* และ *กะอิจิน* นวนิยายทั้งสองเรื่องล้วนตรงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยโทกุงะวะ หากจะต่างกันที่ *โชกุน* ตรงกับเหตุการณ์ในสมัยที่โชกุนโทกุงะวะคนแรกทำการแย่งชิงอำนาจกับขุนพลอื่นๆ ส่วน *กะอิจิน* ตรงกับเหตุการณ์ตอนปลายสมัยโทกุงะวะที่อยู่ห่างออกไปถึงสองศตวรรษครึ่ง ผู้ประพันธ์ยังได้นำตัวละครจากนวนิยายเรื่อง *ไทบั้น* ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเกาะฮ่องกงมาผสมผสานใน *กะอิจิน* ดังนั้นการทำวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับประวัติศาสตร์ในนวนิยายทั้งสองเรื่อง ต้องทำการศึกษาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยโทกุงะวะทั้งในด้านการเมือง สังคม ศาสนา และปรัชญา ญี่ปุ่น เพื่อนำไปเปรียบเทียบกับเรื่องราวและเหตุการณ์ในนวนิยายอันนำไปสู่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทั้งสองนี้

วิธีการวิจัย

1. รวบรวมและศึกษานวนิยายของเจมส์ คลาเวลล์ที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นควบคู่ไปกับการศึกษาประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยโทกุงะวะ
2. นำข้อมูลที่ได้อีกจากการศึกษามาวิเคราะห์และเปรียบเทียบ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับประวัติศาสตร์
3. เรียบเรียงข้อมูลและนำมาเขียนวิทยานิพนธ์

⁵ James G. Lesniak Halmay, ed., *Contemporary Authors* vol. 26 (USA: Gale Research, 1989), p. 91.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ขยายโลกทัศน์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับประวัติศาสตร์
2. ได้เห็นการนำเสนอภาพของชาติหนึ่งในวรรณคดีของอีกชาติหนึ่ง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เหตุที่เลือกนวนิยายเรื่อง *โซกุน* และ *กะอิจิน* ของเจมส์ คลาวเวลด์มาศึกษา เพราะเหตุการณ์ในนวนิยายทั้งสองเรื่องตรงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นทั้งก่อนสมัยและปลายสมัยโทกุงะวะ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกิดปัญหาความขัดแย้งทั้งภายในประเทศและกับชาติตะวันตกที่เข้ามาติดต่อกับญี่ปุ่น ผู้ประพันธ์ยังได้เชื่อมโยงเนื้อหาและเรื่องราวของนวนิยายทั้งสองเรื่องให้ต่อเนื่อง โดยมีการกล่าวถึงเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน *โซกุน* ให้ปรากฏใน *กะอิจิน* จึงทำให้นวนิยายเรื่อง *กะอิจิน* เป็นเสมือนภาคต่อของเรื่อง *โซกุน*

2. วิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้เขียนได้ใช้ระบบการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นเป็นภาษาไทยที่เป็นผลงานวิจัยของอาจารย์สาขาวิชาภาษาญี่ปุ่น (ผศ.ดร.กัลยาณี สีสสุวรรณ, ผศ.สุชานา สัตยพงศ์, ผศ.เสาวลักษณ์ สุริยะวงศ์ไพศาล) อาจารย์ภาควิชาภาษาศาสตร์ (ผศ.ดร.สุดาพร ลักษณะินาวิน) และอาจารย์ภาควิชาภาษาไทย (ผศ.คุณกฤษ ชำนิโรคนานต์) คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระบบดังกล่าวกำหนดการถอดอักษรภาษาญี่ปุ่นที่เขียนด้วยอักษรโรมัน (อักษรโรมะจิ) เป็นอักษรไทยซึ่งผู้เขียนขออธิบายคร่าวๆ ดังต่อไปนี้

สระ

อักษรโรมะจิ	อักษรไทย
(สระเสียงสั้น, สระเสียงยาว)	
a, ā	อะ, อา
i, ī	อิ, อู
e, ē	เอะ, เอ
o, ō	โอะ, โอ
ya, -yā	เอียะ, เอีย
-yu, -yū	อิว, อิว
-yo, yō	เอียว, เอียว

พยัญชนะ

อักษรโรมันจ

p เมื่อเกิดต้นคำ

เมื่อเกิดที่อื่น

b

m

f

w

t เมื่อเกิดต้นคำ

เมื่อเกิดที่อื่นๆ

ts

ch

d

n

u (ที่เป็นพยัญชนะก่อกพยางค์ทำหน้าที่คล้ายตัวสะกด)

เมื่อเกิดหน้า p,b,m

เมื่อเกิดหน้า k,g,w

เมื่อเกิดที่อื่นๆ

u' (ทำหน้าที่เป็นตัวสะกดและตามด้วยสระ)

s

sh

z

j

r

y

k เมื่อเกิดต้นคำ

เมื่อเกิดที่อื่นๆ

g เมื่อเกิดต้นคำ

เมื่อเกิดที่อื่นๆ

h

อักษรไทย

พ

ป

บ

ม

ฟ

ว

ท

ต

ทซ

ช

ค

น

ม

ง

น

น

ซ

ฉ

ส

จ

ร

ย

ก

ก

ก

ง

ฮ

ขอนำส่วนหนึ่งของคำที่ใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้มาเป็นตัวอย่างประกอบดังนี้

อักษรไทย

โทะกุงะวะ อิเอะยะซุ

ทะอิโก

โทะระนะงะ

โอะชิบะ

โทะกุงะวะ โยะฉิโนะบุ

โนะริ อันโจะ

โคะอิโกะ

ฉิฉิ

กะนะงะวะ

โทะกะอิโด

อักษรโรมะจิ

Tokugawa Ieyasu

Taikō

Toranaga

Ochiba

Tokugawa Yoshinobu

Nori Anjo

Koiko

shishi

Kanagawa

Tckaidō

คำบางคำที่ใช้เป็นที่แพร่หลายมาก ผู้เขียนได้ใช้ตามความนิยม โดยไม่นำระบบการถอดอักษรดังกล่าวมาใช้ เช่น

ซามูไร	โชกุน	นินจา	ฮาราคีรี	เกียไต
ฮอนชู	โคเมียว	ไซบัตสุ	นางาซากิ	โอซากา
คิวกู	กิโมโน	บุชิโด	เมจิ	โรนิน
เกอิชา	คานูกิ	สากะ	ซุโม	โชจิ
ตาดามิ				

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย